

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Diaconia S. Agathae in Svbvra

Martinelli, Fioravante

Romae, 1638

Cap. I. De Subura.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11177

CAP. I. De Subura.

Lib. 4. de
ling. lat.

SVBVRAM Iunius apud Varronem
ita dictam putauit, quòd fuerit
sub antiqua Vrbe. Porro *testimonio po-
test esse*, inquit Varro, *quòd subest ei lo-
co, qui murus terreus vocatur.* Aliam
nihilominus etymologiam ipse sequi-
tur, vt nimirum Subura à Pago Suc-
cusano dicta sit SVCCVSA. Eadem
ferè habet Festus ex Verrio. *Suburam,*
inquit, *Verrius à Pago Succusano dictam*
*ait: hoc verò maxime probat eorum au-
toritate, qui aiunt ita appellatam &
Regionem Urbis, & Tribum à statiuo*
presidio, quod solitum sit succurrere Ex-
quilijs, infestantibus eam partem Gabi-
nis. Amplius aliquid habet eiusdem
Festi fragmentum ex Farnesiano exem-
plari descriptum, *Suburanam* videlicet
Tribum antea Succisanam dictam; tum
subditur, miratum Verrium cur non à

no-

nomine Pagi Succufani, in quo milites
 exercebantur, Subura dicta fuerit Suc-
 cusa: quod qua ratione cum prædictis
 cohæreat, non est facilè explicare. Et hæ
 quidem notationes passim occurrunt.
 Illam, quam vetus Horatij interpres, à
 Iacobo Cruquio editus, habet, apud aliū
 neminem legi: *SVBURA*, inquit, *dicta*
est à SVBURENDO, quòd in ea Regio-
 ne Romæ aliquando subustionibus palude-
 ta siccata sint. Verùm vnde vnus hic
 rescivit quod cæteri omnes ignorauerunt
 & hæctenus de etymologia dictum sit.

Suburanam Tribum Verrius apud
 Festum sua ætate per C. literam non B.
 scribi solitam testatur. Contrarium pla-
 nè Varro de sua tempestate tradit. Me-
 dius inter vtrosque Quintilianus distin-
 ctione vtitur inquiring, *Suburam cum*
tribus literis notatur C. tertiam ostendere,
 & fauent quæ sequuntur inscriptiones.
 Prima in vna quinque basiū an. 1547. in

Lib. 1. c. 7.
 de ortho.

A 3 Foro

VI.

Foro Romano ad Arcū Septimij reperi-
tarum, quæ extat in Palatio Farnesiorū.

Grut. 243.

1.

V I C T O R I A E
I M P. C A E S. V E S P A S I A N I. A V G.
S A C. T R I B. S V C.

*Corp. Iuliani C. Iulius Hermes Mensor. bis
hon. incurat. functus, & nomine C. Iul. Regil-
lij filii de suo fecit cui populus eius corporis
inmunitatem sex centuriarum dec.*

Secunda in altera basi ibidem existens.

Grut. 78.

3.

F O R T V N A E R E D V C I
D O M V S. A V G V S T. S A C R V M
T R I B. S V C.

*Corp. Fæder. M. Allius Tyrannus, C. Furi-
nius Faustus, Fulvius Phœbus aurar. L. Ven-
nonius Zosimus, C. Aurelius Primus immu-
nes perpetuo. D. D.*

Tertia in alia itidem basi.

Grut. 104.

6.

P A C I. A V G. S A C R V M
L. C A E S I L I V S. T A V R I S I V S. T A R Q V I N T E S
C. P O R T V M I V S. P H O E B V S. I I.
L. S I L I V S. C A R P V S
L. S T A T I V S. P A T R O C L V S. I I.
D. N O V I V S. P R I S C V S
P. S V I L L I V S. C E L E R
T I. C L A V D I V S. H E R M E T I S. L. H E L I V S
P. A G R A S I V S. P. F. M A R C E L L V S
C V R A T O R E S. T R I B. S V C. I V N I O R. S. P. D. D.
P E R M I S S V. M. A R R I G I N I. C L E M E N T I S.

Quarta

VII.

Quarta apud Panuinium & Gruterum.

PACI. AETERNAE. DOMVS
 IMP. VESPASIANI. CAES. AVG.
 LIBERORVMQ. EIVS. SACRVM
 TRIB. SVC. IVNIOR.

Grut. 239.
 3.
 10. 40.

Quinta ex eodem Grutero.

NUMERVS. TR.
 QVIBVS. LOCIS
 PAL. H. IIII. CLXXXVII.
 SVC. H. IIII. LXVIII. IN
 ESQ. H. MDCCLXXII. A.
 COL. H. CCCCLVII. I.
 ROM. H. LXVIII.
 VOL. H. LXXXV.

Pag. 201.
 10.

Sexta, quæ extat in Hortis Coeliji Mat-
 thæiorum.

M. CAECILIO
 S. P. F. SVC.
 RVFO. SOLIARIO
 AB. LVCO. SEMELES
 EX. TESTAMENTO. EIVS. CALVISIA
 ZOSIME. ET. M. CAECILIVS
 CALLIPPVS. HAEREDES. FECERVNT.

Suburam scribendam docent vnica
 R. antiquæ Inscriptiones. Prima reperta
 in atrio S. Pudencianæ, quæ nunc extat

VIII.

in Hortis Marchionis Iustiniani ad Portam Flaminiam, cuius verba sunt.

Mazoch.
p. 40.

D. M.
C. ATTIO SVBVRA NO
VIX. AN. IV. MV.
C. ATTIVS. EVT ACTVS
ET. ATTIA. MELITINE
PARENTES. FIL. DVLCISS. F.

Secunda extabat in Musæo Card. Carpenfis.

Panuin. de
Ciu. Rom.
in Trib.
Sub.

L. AVFVSTI. L. F. SVBVRA.
RVFINI. GEN. COH. VII. VIGIL.
ROM. CANDIDAT.
TI. CAES. ET. AVFVST. SVPERANTIAE
ET. AVFVSTI. ET. AVFVSTIAE
GEMEL. OLL. IV.
L. AVFVSTIVS. L. F.
SVB. FVSCVLVS. MAIOR.
L. AVFVSTIVS. L. F. PALATINA
SERENVS. M.
EX. CAVSS. LEG. FAC. CVR.

In Regio.
2. & Grut.
625. 10.

Tertia apud Panuinium.

M. LIVIVS. M. L. AVCTVS. PRAECO.
DE SVBVRA.
LIVIAE. DONATAE. LIBER.

Su-

Suburam mutata priori litera V. in primam vocalem A. & duplici R. reperio apud nōnullos Horatij, & Martialis interpretes. Reprehēdit hos Andreas Tiraquellus, & meritò, quòd SABVRRÆ vox significet arenam illam crassiolem, viliorēque, qua naues onerari solent apud Virgil. lib. 4. Georg.

*& sēpè lapillos
Vt cymbæ instabiles fluctu iactante Saburram
Tollunt.*

Quod Plautus ad Lenam in Cistellaria sic transtulit.

Idem mihi, magnæ quod parti est, vitium mulierum,

Quæ hinc quæstum facimus, quæ ubi Saburratæ sumus

Largiloquæ extemplo sumus,

vt SABVRRATVS pro, onustus cibo dicatur: ad quem modum recentior quidam AVRES SABVRRATAS dixit verbosū hominis multiloquio. Sed

Rhodig:
lec. antiq.
li. 15. c. 19.

excu-

excusabit fortasse eosdem aliquis, quòd hæc Regio innumeris ferè ciuibus abũdans translaticiè Saburrata, atque ideo Saburra potuerit appellari: Vel quod sita, saltem ex parte, in locis planis, & hinc, atque hinc collibus vallata, tam multiplici sabulo, quod laterales colles ad eam transmittabant, redundauerit, vt inde Saburræ nomen potuerit inuenire. Verùm non quid fieri potuerit, sed quid factum re ipsa sit, hoc loco inquirimus.

Iam vt à nomine ad rem ipsam progrediamur, Marcus Varro **INTRA VRBIS POMERIVM** Suburam fuisse sitam indicat inquiring, *Reliqua Urbis loca olim discreta --- in septem & viginti partes Urbis sunt disposita, e queis prima est scripta Regio Suburana*. Porro **EXTRA ILLVD** constituere videtur, cum ait, *Subura sub muro terreo Carinarum*, & subiungit, *Subura*, Iunius scribit

XI.

scribit, ab eo, quod fuerit sub antiqua Vrbe;
 Vrbs enim antiqua non Carinas, sed
 Palatinum & Capitolinum colles com-
 prehendebat, atque ita Subura inter
 Carinas, & hanc Urbem existens extra
 illius pomeriū constituta videtur. Hoc
 vltimum sequitur Thomas Dempste-
 rus ^a ad illud Martialis, ^b

*Tonstrix Subura faucibus sedet primis
 Crüenta pendent qua flagella tortorum,*

^a Ad Ro-
 sin. lib. 1. c.
 13. Reg. 2.
^b Epig. 15.
 alias 17.
 lib. 2.

cum feruus publicus, seu tortor in Vrbe
 habitare non potuerit.

Sed prius illud probatur ex Iuuenali
 fatyra 10. in qua Hannibal

*Actum, inquit, nihil est, nisi Pæno milite portas
 Frangimus, & media vexillum pono Subura.*

quasi dicat, nihil adhuc fecimus, nisi
 Romam capiamus, & vexilla nostra in
 Subura, sita in media Vrbe, ponamus.
 Idē apertè colligitur ex Martialis ep. 3.
 lib. 12. quo mittit librum in Urbem ad

Stel-

Stellam Consulem & Poëtam in prima
Subura habitantem .

*Ad populos mitti qui nuper ab Vrbe solebas,
Ibis tu Romam nunc peregrine liber.*

& infra .

*Iure tuo veneranda noui pete limina templi
Reddita Pierio sunt ubi templa choro .*

*Vel si malueris prima gradiere Subura,
Atria sunt illic Consulis alta mei .*

Laurigeros habitat facundus Stella Penates .

Difficilius multo est certum Suburæ lo-
cum designare ; in qua re mira est au-
thorum , & sententiarum varietas .

Iunius apud Varronem sub antiqua
Vrbe, vt diximus, illam constituit; Var-
ro ipse sub muro terreo Carinarum .

In Com-
ment. ad
Fab. Pic-
t. lib. 2.

Ioannes Annius Suburam constituit in
Vico Thusco incipientem sub Palatino
Colle , & perringentem vsque ad murum
fori venalium circa Tiberim , & ad Fo-
rum Piscarium .

Blondus monticulum , in cuius parte

Mo-

XIII.

Monasterium S. Laurentij in Pane & Perna visitur, ac viam suo ævo satis habitatoribus frequētem, quæ à S. Lucia vsque ad S. Hadrianum protenditur, Suburę vocabulo comprehendit. Blondum sequi videtur Marcellus Donatus locans in Subura Olympiadis, & Agrippinæ Thermas, quæ in Viminali fuerūt eo in loco, vbi assatum fuisse perhibent S. Laurentium, quò respicere videntur Prudentij carmina relata à doctissimo Vgonio.

Rom. in-
staur. li. 1.
nu. 92. &
li. 2. n. 38.

In Jul.
Capit. ad
Gord. Iu-
nior.

Stat. 9.

*Non contētus humum celsa intra mœnia Romæ
Tingere iustorum cadibus assiduis,
Ianiculum cū iam dudum, fora, rostra, Suburæ
Cerneret eluuię sanguinis affluere.*

Pomponius Lætus initium Suburæ locat vbi est Colosseus, eamque producit vsque ad Exquilias.

Andreas Fuluius nõ admodum à Blondo, & Læto dissentire videtur dum ait:

Lib. 1. pag.
13.

*Ea inchoabat à Regione Tabernole supra
Co.*

Co.

Colosseum, ubi Suburæ caput, & principium Labicana versus Auroram tendentis ---- & per radices Exquiliarum longo ambitu perducebatur usque ad Aedem S. Lucie in Orphea, siue in capite Suburæ.

Li. 4. c. 20. Bartholomæus Marlianus Suburæ caput non ad Amphitheatrum, sed ad Forum Romanum constituit.

In Antiq.
Rom. pag.
118.

Aloysius Côtarenius Marlianum sequitur, & Suburæ plateam constituit inter Quirinalis & Viminalis extremam partem, ubi Probæ puteus.

Li. 6. pag.
61. Geo-
graph.

Raphael Volaterranus, ac cæteri recentiores à Foro Traiani ad SS. Martini & Agathæ templa Suburam ducunt.

Pyrrhus Ligorius in suis Paradoxis ita habet. *La Subura non era nell'Esquilie, ma nella Regione Suburana, nella quale principalmente era il Celio, il Celiolo, & le Carine; & à quel ch'io posso considerare crederei facilmete ch'ella fosse in quella Valle, che è tra il Celio Monte, & il Palatino.*

Hoc

Hoc autē Pyrrhus infert ex Lupanarijs, quę ex vna parte S. Rufus & P. Victor recensent in Regione secunda Cœlimonium, ex altera in Subura extitisse certum est, tum ex ipso eodem Victore, tum ex innumeris veterum authorum, locis.

Ligorio, præter Scammozium, astipulatur Panuinius, qui & multa profitetur se^a ab illo didicisse, & eius vestigijs inhærens ait, ^b *Suburam voco viam illam, quę Amphitheatrū, & Arcum Constantini ex vno capite habet, ex altero verò Septizonium Severi & SS. Andreae & Gregorij in Clivo Scauri Basilicam.*

^a In Præf. lib. I. Cōment.

^b Ibid. de Monte Cœlio.

In tanta tot authorum, & sententiarum varietate non est facilè de rebus præsertim remotissimis liquidò pronuntiare. Æqui igitur bonique consulet Lector, si, alijs, quę certa videntur, positis & confirmatis, alia, quę non ita comperta habeo, in medio relinquam.

ms. I

Iam

Iam, vt hinc incipiam, Ligorij Paradoxum nō modò præter omnium opinionem, sed etiam alienum planè videtur à veritate. Omitto cætera. Liquet id apertissimè ex Martialis epigrammate, quo ordinarium iter à suis ædibus, quæ ad Pilam Tiburtinam sitæ erant, ad Exquilias docet esse per Suburanū cliuū. Tiburtinam verò Pilam statuit ad Circū Floræ, vbi nunc BARBERINORVM PALATIVM Quirinale extat.

Lib. 5. ep.
23.

*Mane Domi si te merui, voluiq. videre
Sint mihi, Paulle, tuæ longius Exquilia;
Sed Tiburtina sum proximus accola Pila,
Qua videt antiquum rustica Flora Iouem.
Alta Suburani vincenda est semita Cliui.*

Similia habet lib. 10. ep. 19. quo Musam alloquitur mandans, vt librum deferat ad Plinium, qui in Exquilijs habitabat.

*Breuis est labor peractæ
Altum vincere tramitem Suburæ.*

Tam

Tam igitur falsum est, Suburam non nisi in Valle inter Palatinum & Cœlium ex-
 titisse, quod vult Ligorius, quàm falsum
 est, eunti à BARBERINIS ÆDIBVS
 & proximis locis ad Exquillas per eius-
 modi Vallem iter esse.

Nec minùs apertè refellit Ligorium
 Sex. Pompeius, qui Suburá inter mon-
 tes recenset. *Septimontium dies appella-
 tur mense Decembri, qui dicitur in Fastis
 agonalia, quod eo die in septem montibus
 sunt Sacrificia, Palatio, Velia, Fagu-
 tali, Subura, Cermalò, Cœlio, Oppio, Cispio.*

Nec solidum est Ligorij argumen-
 tum desumptum ex Lupanarijs descrip-
 tis in Regione Secunda Cœlimontium,
 cum nihilominus illa alibi etiam fuisse
 constet. Tacitus. *(Crepidinibus Stagni (lo-
 quitur de Stagno Agrippæ) Lupanaria
 astabant, illustribus fœminis completa, &
 contra scorta visebantur nudis corporibus.*
 Alterius Lupanaris memoria in Circo

B

Ago-

Agonali adhuc superest, quod, ob eius infamiam ex D. Agnetis Virg. & Mart. victoria abolitam, velut sacrosanctum veneramus: Alia habebantur in Regione Undecima Circi Maximi; ex quibus non vnam, sed plures Suburas eidem pari ratione inuenire licebat.

Nec firma Romanarum Regionum auctoribus à Panuino editis habenda videtur fides, vel ab eisdem sibi ad inuicem contrarijs quid certi elicere possumus; Nam Pub. Victor impressus ab Aldo recēset in Regione Secunda Cœlimontiū *Luparias*, nullo adiecto; Panuiniana verò editio addit, *in Subura*; Idem Victor iuxta plures aliorum editiones in Tertia Regione reponit *Suburam*, quam tamen Panuinius in *Subura caput* commutauit: Denique S. Rufus à Panuino ipso vulgatus in Regione Quinta Exquilina habet *Vicum Succusannum*, à quo Subura nomen desumpsit,

vt supra retulimus. Et hæc de Paradoxo
Ligorij dicta sufficient: Reliquum est,
vt quæ mihi hac in re sese offerunt in-
dicem. *Moni H: mudo colles auditoribus*

Et primò quidem, si agamus de anti-
qua Vrbe, in cuius pomerio Palatinus
& Capitolinus Colles includebantur,
Suburã fuisse arbitror *Viam sub antiqua*
Vrbe extra pomerium in ea Valle, vbi est
Amphitheatrum Titi: Hoc mihi satis
probant duo, quòd nimirum sub anti-
qua Vrbe fuerit, vt ex Iunio apud Var-
ronem supra retulimus; quòdque
Varrone ipso teste sub terreo muro Ca-
rinarum extiterit. Hunc locum nonnulli
appellare videntur *Summœniũ*, vbi pro-
stabat meretriculæ, de quibus Martialis

*Conuiuia quisquis Zoili potest esse
Summœnianas cœnet inter uxores.*

Epig. 81.
lib. 3.

& alibi.

*Nec plena turpi matris olla resina
Summœniana qua pilantur uxores.*

Epig. 32.
lib. 12.

B 2 Porro,

Porro, si hoc admittimus, ad hanc Suburam referri possunt Lupanaria, de quibus Ligorius, quæq. in Subura ab authoribus collocatur: Hinc Martialis

Lib. 6. ep.
66.

*Fame non nimium bona puellam
Quales in media sedent Subura
Vendebat modò præco Gellianus.*

Hinc meretricantes mulieres ex multorum sententia ab Horatio *Canes Suburane* vocantur,

In Epod.
Od. 5.

*Senem quod omnes rideant adulterum
Latrent Suburane Canes.*

Hinc eadem à Martiali *Suburane magistra* appellantur.

Lib. 11.
epig. 79.

*Ergo Suburane tyronem trade magistra
Illa virum faciet, non benè virgo docet.*

Huc referendus ille eiusdem locus.

Lib. 11.
epig. 62.

*Summœntianis inquinatio buccis:
Quem cum fenestra vidit è Suburana
Obscena nudum lena fornicem clausit.*

Huc exprobratio illa Propertiana aduersus

sus

XXI.

sus Cynthiam in Subura habitantem.

Iamne tibi exciderant vigilantis furta Subura, Lib. 4.
Et mea nocturnis trita fenestra dolis. eleg. 7.

Hinc tandem Persius de se ipso cum excessisset ex ephœbis, nec metus aut magister eius libertati obstarēt, ita cecinit.

Cum blandi comites, totaque impunè Subura Sat. 5.
Permisset sparsisse oculos iam candidus umbo.

Alterum dictum est, aucta Vrbe Suburæ limites posse alicui videri protrahatos Forum Piscarium versus, & finem Vici Thusci, vbi Ianus quadrifrons & imus Argiletus. Video oppidò paucos de Subura tale aliquid docere; video quam multa obijci in contrarium possint, vt proinde id nulla ratione ausim asserere: verum cum ex altera parte non sit facile veteres authores quibusdam in locis aliter interpretari, nihil me opportunius facere posse existimaui, quam si totum hoc Lectori dijudi-

candum relinquerem. Et verò Martialis
locus in primis vrget, qui est huius-
modi.

Lib. 2. ep.
17.

*Tonstrix Suburæ faucibus sedet primis,
Cruenta pendent quæ flagella tortorum
Argique letum multus obsidet sutor.*

Vides, locum tonstricis describens Va-
res locat Suburæ principium, vbi sole-
bant verberari fontes, & tortores flagel-
la suspendebant, & propè Argiletum,
quod teste Seruio desinebat ad Thea-
trum Marcelli, quod est, vt omnibus
patet, Foro Piscario proximum. Nec
caret difficultate Iuuenalis locus ille,

Sat. 5.

*Vernula riparum & pinguis torrente Cloaca,
Et solitus mediæ cryptam penetrare Suburæ.*

si enim Subura Tiberim versus non
protendebatur, quomodo poterant pi-
sces Suburæ cryptam peruadere, vt ibi
pinguescerent? Hæc mihi dubitatio-
nem habere aliquam visa sunt non in-
di-

dignam, quam Lectori indicarem. Iam
quicquid de hoc sit

Tertiò certum videtur, Urbem auctam,
Suburam ita productam, vt ad Forum
Neruae pertingeret; inde verò per plani-
tiem inter Viminalem, Quirinalem &
Exquilinum Colles ad S. Lucie in Silice
porrigeretur. Quod si diuinare in re ob-
scura & antiqua tantisper licet, Seruio
Rege consecutisq. proximè temporibus
id contigisse crediderim. Collocata
enim in Exquilijs Regia, ac Vico Patri-
cio Senatorijs ciuibus ad ædificandum
distributo per eam, quam diximus,
planitiem creuisse valde Urbem facile
mihi persuadeo. Verùm de tempore, vt
volet, quisque sentiat, certè Suburam
quandocunque tandem eò peruenisse
ex vulgatissima loquendi ratione, quæ
à maioribus accepta ad hæc vsque tem-
pora propagata est, certissimò compro-
batur. Hac eadem ratione ex ipso, quod

hodièque in usu est, nomine Capitolij, Circi, Palatij, horum omnium sedem ac locum ita nos certò habere existimamus, vt nemo audeat dubitare, cur ergo idem in Subura locū non habeat? Scio interdum etiam vulgò recepta falsa esse; verum, vt falsa dicantur, debent apertissimis argumentis coargui, quæ hîc nulla sunt, vt ostendimus. Faciunt huc quæ supra diximus de Cliuo Suburano, qui tendenti à Pila Tiburtina ad Exquilias post Suburam scandendus superest teste Martiali: hæc enim & similia, nisi hoc loco Suburam statuamus, explicari nō possunt, cum ex alia parte in nostra sententia facillimè possit *Cliuus Suburanus* designari, vt nimirum sit ille ipse, quò ad S. Luciae in Silice templum ascendimus, & adhuc Suburæ nomen retinet.

Indagato quoad rem nostram attinet pro viribus Suburæ loco, non erit abs re attexere, quæ eidem ab authoribus

tri-

tributa reperiuntur. Et abundauit in primis hominum multitudine. Hoc est quod feruens appellatur à Iuuenali

*Cedere namque foro iam non tibi deterius, quàm
Exquilias à feruenti migrare Subura.*

Sat. 11.

Frequentiam incolarum comitata est, ut fit, rerum venalium copia. Hinc Martialis

*Quicquid villicus Vmber, aut colonus,
Aut Tusci tibi, Tusculique mittunt,
Aut rus marmore tertio notatum
Id tota tibi nascitur Subura.*

Lib. 7. ep.
30.

& alibi.

*Hec igitur, media quæ sunt mihi nata Subura,
Mittimus Autumni cerea poma mei.*

Lib. 10.
epig. 94.

Nec edulia tantum, sed etiam medicamenta ad muliebrem ornatum venum exposita fuisse arguunt nonnulli ex illo Martialis,

Cum sis ipsa domi, mediæque ornere Subura.

Lib. 9. ep.
38.

illud longè testatissimum venisse ibidem, præcipuum fœminarum ornamentum, pudorem, de quo supra satis est actum. Quæ incolis, mercibus, fœmi-

nis

nis & quidem quæstuarijs abundabat
Subura, tacita & muta esse non potuit.
Iure igitur, quem sæpè laudo, Martialis

Lib. 12.
epig. 18.

*Dum tu forsitan inquietus erras
Clamosa Iuuenalis in Subura.*

Has inter fæces & turbas coluere ni-
hilominus spectatissimi viri: De Cæsa-
re Romanorum nobilissimo testatur
Suetonius. *Habitauit primò in Subura
modicis adibus.* De Stella Consule
Martialis

Lib. 12.
epig. 3.

*Vel si malueris, prima gradiere Subura;
Atria sunt illic Consulis alta mei.*

vt obscurus esse non potuerit tractus, in
quo eiusmodi lumina diuersarentur.
Nihil igitur mirum, si Subura cum Sa-
cra Via, tota Vrbe celeberrima, pari pro-
pemodum iure contenderet. Festus
*October equus appellatur, qui in Campo
Martio mense Octobri immolatur quotan-
nis Marti, bigarum victricum dexterior;*

de

de cuius capite non leuis contentio esse solebat inter Suburanenses, & Sacrauienses, ut id in Regia pariete, illi ad Turrim Mamiliam id figerent. Sed nihil ad Suburæ dignitatem perinde facere alicui videatur, quàm quòd prima Regio, seu Tribus scripta est authore Varrone, quæ ab ipsa Suburanæ nomen inuenit. Hoc est quod Tullius ait. *A Suburana usque ad Arniensem nomina vestra proponat.* Neque verò alio ordine, dum Tribus Urbanas enumerat, utitur Plinius. Aliiter Dionysius, qui à Palatina incipit. Conciliare utrosque nititur Manucius inquiring. *Rem commodè posse temperari, ut Dionysius ordinem, quo factæ sunt; Varro eum, quo ad lationem suffragij vocabantur, spectauerit.* Equidem hanc Varronis fuisse mentem affirmare non ausim: Cæterum hoc ipsum, quod prima citaretur, non honorificum esse non potuit. Scio temporum decursu ab

De lege
Agrar.

De Ciuit.
Rom. 49.

urbanis Tribubus ad rusticas defecisse primarios viros, quòdque. necessè fuit illarum amplitudinem imminutam; sed non idcirco Suburæ sua dignitas periit adeò ut dicere potuerit Iuuenalis.

Sat. 3.

Ego vel Prochyta præpono Subura.

quasi nil esset in Vrbe præstantius. Et hæc de Subura satis.

C A P. II.

An Quirinalis S. Agathæ Ecclesia eadem illa sit, quæ à S. Gregorio in Subura est dedicata.

POSITIS ijs, quæ de Subura Capite præcedenti docuimus, nulla potest esse dubitatio, quin Ecclesia S. Agathæ in Quirinali sita illa ipsa sit, quæ à S. Gregorio in Subura dedicata est. Et
su-